

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

1 (8)

Datum
2024-09-16

Diarienummer
4573-2024

Klimat- och näringslivsdepartementet
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss om förslag till nationell förteckning över invasiva främmande arter, dnr KN2023/03476

Er beteckning: KN2023/03476

Länsstyrelsen Västerbotten har beretts tillfälle att yttra sig över förslaget till nationell förteckning över invasiva främmande arter.

Övergripande synpunkter

- Länsstyrelsen Västerbotten (länsstyrelsen) tillstyrker huvuddelen av förslaget om en nationell förteckning över invasiva främmande arter och nödvändiga författningsändringar. Den ger länsstyrelsen verktyg att driva bekämpningsarbetet framåt för fler arter än de som är reglerade via EU-förordningen.
- Länsstyrelsen avstyrker
 - att föreslagna arter i kommersiella lager ska undantas från förbud mot att säljas under ett års tid.
 - att sibiriskt och kaukasiskt fetblad som ska användas på sedum- och vegetationstak som har uppförts högst tre år efter arten togs upp på den nationella förteckningen inte ska omfattas av förbuden.
- Regleringarna för de föreslagna arterna samt ändringar i förordningen kommer innebära en ökad arbetsbelastning för Länsstyrelsen, med ökade behov av resurser. Arbetet med invasiva främmande arter är ett långsiktigt arbete, varför resurser behöver tillföras kontinuerligt och långsiktigt.
- Länsstyrelsen ser ett behov av förtydliganden rörande dels ansvaret för hanteringsåtgärder, dels ansvar för

fastighetsägare, nyttjanderättsinnehavare eller den som på annat sätt har rådighet över fastigheten.

- Länsstyrelsen ser ett behov av ökad vägledning från Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket. På samma sätt kommer vägledning från Länsstyrelsen efterfrågas av våra kommuner. Särskilt prioriterat är vägledning kring hur massor och avfall innehållande reglerade arter ska hanteras.

Specifika synpunkter – föreslagna arter

Föreslagna arter

Länsstyrelsen är positiv till urvalet av arter som föreslås ingå i en nationell förteckning. Det kommer att kräva omfattande kommunikativa insatser såväl som ökat krav på tillsyn och vägledning.

Länsstyrelsen vill dock poängtera att det finns ett stort antal högriskklassade arter som redan nu utgör ett problem för den biologiska mångfalden och som också borde regleras. Mångårig erfarenhet visar att spridningen av invasiva arter bäst stoppas i ett tidigt skede och förbud mot dessa arter är sannolikt helt nödvändigt för att spridningen ska kunna stoppas. Det blir också betydligt mer resurseffektivt att arbeta förebyggande och bekämpa små bestånd än att låta spridningen fortgå och sen ta tag i bekämpningen.

Arter som exempelvis bör beaktas för reglering snarast är rönnspirea (*Sorbaria sorbifolia*), parksallat (*Lactuca macrophylla*), stenmård (*Martes foinea*) och svarthuvad snigel (*Krynickillus melanocephalus*). Vi ser också ett behov av att vidare utreda förutsättningarna för reglering av bäckröding (*Salvelinus fontinalis*).

Blomsterlupin och sandlupin

Blomsterlupin är en av de mest spridda invasiva främmande arterna i Sverige, och en stor andel av populationen finns idag längs våra vägar. Spridningen av lupiner kan endast hejdas om vägslåtter genomförs på sådant sätt att lupinerna inte tillåts gå i frö. I Västerbotten innebär det att vägslåtter behöver ske minst två gånger per säsong. För detta kommer resurser att krävas till väghållare.

Endast genom samverkan över större geografiska områden kan lupinbekämpningen lyckas. Vägslåttern längs alla berörda vägar (statliga, kommunala och enskilda) och järnvägar behöver koordineras och även involvera anslutande fastigheter där lupiner finns. Trafikverket har stor kompetens inom lupinområdet och Länsstyrelsen ser med fördel att myndigheten får ett nationellt ansvar att koordinera vägslåttern mellan de olika väghållarna. Trafikverket bör även få ett inventeringsansvar längs vägnätet kopplat till ett sådant uppdrag.

Det råder oklarhet exakt vilken typ av lupin som spridit sig i området kring Hemavan och Tärnaby; sandlupin eller gruslupin (*Lupinus perennis*). En nationell förteckning kan behöva omfatta båda arterna eftersom de är så svåra att skilja åt, på samma sätt som kanadensiskt gullris och höstgullris.

Vresros

I Västerbottens län finns den huvudsakliga förvildade vresrospopulationen längs kustremsan, i skyddad såväl som oskyddad natur. Den primära spridningen sker med hjälp av vatten då vresrosens nypon kan transporteras med vatten i upp till 40 veckor och fortfarande vara livskraftiga och grobara. Länsstyrelsen vill därför poängtera att utrotning i kustnära skyddade områden sannolikt är utsiktslös om inte hela kustremsan, skyddad och oskyddad miljö, omfattas av utrotningskrav.

Svartmunnad smörbult

Svartmunnad smörbult har ännu inte observerats i västerbottniska vatten men arten förekommer i Husum, inte långt från den sydliga länsgränsen. I dagsläget arbetar länsstyrelsen uteslutande med övervakning för att så fort som möjligt upptäcka när arten dyker upp. Denna övervakning skulle med fördel kunna integreras inom befintlig miljöövervakning och på så vis bli mer resurseffektiv.

Vattenpest

Länsstyrelsen önskar att regleringen av vattenpest bör samordnas med hantering av smal vattenpest *Elodea nuttallii*.

Länsstyrelsen håller med om att bekämpningsinsatser mot vattenpest behöver utföras strategiskt och att det kan vara lämpligt att länsstyrelsen är den som genomför åtgärderna. Dock behöver det förtydligas vad som menas med ett öppet vattensystem samt

vatten som inte tillhör en fastighet, se även nedan under synpunkter på 31 §. Med detta ansvar bör komma en ökad finansiering med hänsyn till länets storlek och omfattningen av problemen med vattenpest i vattensystemen.

Specifika synpunkter – Författningsändringar

7 a § - undantag

Länsstyrelsen avstyrker att föreslagna arter i kommersiella lager ska undantas från förbud mot att säljas under ett års tid. Det är av yttersta vikt att så tidigt som möjligt stoppa spridningen av arterna som är aktuella för en nationell förteckning. Arterna har under flera års tid varit uppe för diskussion angående en kommande reglering och många företag har redan tagit de aktuella arterna ur sortimentet. Det skulle också vara motsägelsefullt att privatpersoner och andra måste bekämpa dessa arter direkt när lagstiftningen träder i kraft, samtidigt som handeln skulle få sälja och därmed indirekt fortsätta att sprida dem ett år till. Att kunna köpa arter som inom kort blir förbjudna skapar därtill onödiga problem, arbete och kostnader för köparen i framtiden.

Länsstyrelsen avstyrker att sibiriskt och kaukasiskt fetblad som ska användas på sedum- och vegetationstak som har uppförts högst tre år efter arten togs upp på den nationella förteckningen inte ska omfattas av förbuden. Vid det här laget borde det vara känt för branschen att de två arterna är invasiva och har varit under diskussion om förbud under flera års tid. Att avvakta i tre år innebär risk för att de sprider sig ut i naturen från nya tak. Det är inte i överensstämmande med att det effektivaste och billigaste sättet att stoppa invasiva främmande arter är ett direkt gällande förbud. Det kan möjligen utredas om staten ska ekonomiskt kompensera berörda företag då deras lager förmodligen kan innehålla ganska stora mängder av dessa växter.

Det bör tydliggöras att det blir fastighetsägarna med befintliga gröna tak där dessa växter ingår som ansvarar för att växterna inte sprider sig ut i naturen.

7 a § övrigt

Länsstyrelsen anser att det bör förtydligas om även hybrider från arter på den nationella förteckningen omfattas av förbuden i paragrafen.

31 och 45 §§ - beslut om utrotnings- och hanteringsåtgärder

Länsstyrelsen önskar vid särskilda och väl motiverade fall få möjlighet att överta fastighetsägares ansvar för utrotningsåtgärder. Till exempel kan det röra sig om ett naturreservat som ligger längs nedströms i ett vattendrag och där en utrotning av en invasiv art endast kan lyckas genom att förekomsterna uppströms åtgärdas synkront med länsstyrelsens arbete. Länsstyrelsen ser ett mycket stort behov av att samfälligheter, allmänningar och liknande längs framför allt vattendrag eller väg får mandat att bekämpa reglerade invasiva arter utan samtycke från respektive fastighetsägare. Detta gäller framför allt för arter som kan sprida sig via vatten, exempelvis jättebalsamin.

De föreslagna justeringarna av 31 och 42 §§ avser att förtydliga fastighetsägares, nyttjanderättsinnehavares eller andra med rådighet över fastigheters ansvar att utföra åtgärder mot reglerade arter som finns på fastigheten. De nu föreslagna paragraferna kan tolkas som att detta ansvar endast finns då Länsstyrelsen tagit beslut om utrotnings- respektive hanteringsåtgärder på den aktuella fastigheten. Länsstyrelsen önskar att det i förordningen förtydligas så att det tydligt framgår att fastighetsägare, eller den med rådighet över en fastighet, ansvarar för att utföra åtgärder mot reglerade arter även utan att ett beslut riktas mot deras fastighet.

31 § - Öppet vatten

Definition på "öppet vattensystem" behöver framgå, både vad gäller marint och limniskt vatten. Det behöver även framgå vad som avses med "vatten som inte tillhör en fastighet".

Länsstyrelsen ser behov av förtydliganden av denna paragraf då det nu kan tolkas som att fastighetsägare, eller den som har rådighet över en fastighet, ansvarar för utrotningsåtgärder av invasiva arter som finns på fastigheten endast om Länsstyrelsen fattar ett beslut om det. Länsstyrelsen anser att fastighetsägare eller annan med rådighet över fastigheten har ansvar för utrotningsåtgärder oavsett om ett beslut om åtgärder fattas av Länsstyrelsen eller inte.

45 § - Återställandeåtgärder

Det finns ett stort behov av vägledning om återställandeåtgärder, exempelvis kring Länsstyrelsens ansvar för återställningsåtgärder på

privat mark och hur detta ska hanteras med hänsyn till statsstödsreglerna.

Länsstyrelsen ser också att länsstyrelserna behöver ytterligare resurser för att genomföra återställandeåtgärder, om fler sådana ska genomföras som en följd av den nationella förteckningen.

Övriga synpunkter

Ökat resursbehov

Förslaget kommer att innebära en ökad arbetsbelastning i form av till exempel bekämpningsarbete på statlig mark, tillsynsarbete och ett omfattande behov av informations- och kommunikationsinsatser. Detta innebär ett behov av ökade ekonomiska resurser för Länsstyrelserna. Även Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten behöver ökade resurser för detta i och med sina roller som vägledande myndigheter.

Då arbetet med invasiva arter är ett långsiktigt arbete behövs också en långsiktig budget för detta.

Övriga högriskklassade arter

Länsstyrelsen vill poängtera att det finns betydligt fler än de förslagna arterna som redan är eller har en mycket hög risk att bli invasiva i Sverige inom 50 år. Länsstyrelsen ser därför ett fortsatt behov av att utreda och reglera arter och att en nationell förteckning bör revideras regelbundet, exempelvis vart femte år. Det är också viktigt att arbeta förebyggande mot dessa oreglerade arter och resurser behövs även för detta.

De flesta av de invasiva främmande växterna i Sverige har kommit in via trädgårdsnäringen. Länsstyrelsen ser därför ett behov av att reglera handeln med högriskklassade invasiva arter som ännu inte omfattas av någon lagstiftning. Ett handelsförbud skulle kunna fungera som ett komplement till en nationell förteckning och också öka medvetenheten om problematiken hos konsumenter.

Nära släktingar/hybrider/sorter av dessa högriskklassade arter bör också bedömas för invasivitet innan de får säljas.

Hanteringsåtgärder

Begreppet hanteringsåtgärder tas upp på flera ställen i förslaget och används dels för geografiskt generella åtgärder som de centrala myndigheterna beslutar om, dels för geografiskt specifika åtgärder som Länsstyrelsen ska kunna besluta om. Länsstyrelsen ställer sig mycket positiv till möjligheten att besluta om mer regionalt anpassade hanteringsåtgärder men det behöver förtydligas hur länsstyrelsens mandat att fatta beslut om hanteringsåtgärder ska se ut. Ska det kunna gälla hela eller delar av länet, för enskilda fastigheter etc.

Masshantering

Mass- och avfallshantering är en stor källa för spridning av invasiva arter. Länsstyrelsen ser därför positivt på förslaget om förbud av transporter av massor innehållande växtdelar även av de föreslagna arterna förutom till anläggning för destruktion. En svårighet med ett sådant förbud är dock att veta om massorna är förorenade med frön och rottdelar från IAS eller inte, för verksamhetsutövare såväl som för tillsynsmyndigheten. Det finns idag inga enkla och snabba sätt att identifiera grobara invasiva delar i massor men för att kunna upprätthålla och säkerställa att förbudet följs behöver metoder för detta utvecklas.

Länsstyrelsen bedömer det som mycket viktigt att det på nationell nivå utreds och tydliggörs hur jordmassor innehållande invasiva arter ska hanteras. I utredningen bör ingå vilka åtgärder som är nödvändiga i avfallshanteringen av jordmassor för att minimera spridningen. Länsstyrelsen framhåller också vikten av att Naturvårdsverket samordnar tillsynsvägledningen avseende hantering och behandling av IAS-avfall och massor med IAS (mellan IAS-sidan och MFV-/avfallssidan) så att det finns en samsyn.

Länsstyrelsen gör bedömningen att om massor med IAS ska användas för anläggningsändamål så bör anmälan om/tillstånd för behandling av avfall krävas (90.420/90.430). Detta överensstämmer bättre med förbudet mot användning i 7 § a 7. än att användningen endast skulle bedömas anmälnings- eller tillståndspliktig för själva anläggandet och föroreningsrisken (90.131/90.141). Naturligtvis måste dock även ett anläggningsändamål prövas för att inte behandlingen ska bli en olaglig deponering.

Då destruktion av arter i massor ofta tar flera år innan de kan bedömas vara färdigbehandlade finns ett behov av vägledning kring hur bedömning ska ske av när massorna kan anses vara färdigbehandlade och avfallet kan bedömas har upphört att vara avfall.

Ekonomisk hjälp för fastighetsägare

Redan idag ser vi ett behov av ekonomiskt stöd till fastighetsägare som har stora förekomster av reglerade invasiva arter, framför allt kommuner men även andra fastighetsägare. Detta behov ökar ju fler arter som omfattas av lagstiftning.

Till exempel bör LONA-bidraget återinföras och det bör även utredas om bygdemedel kan användas för arbete med invasiva främmande arter.

Övergivna fastigheter/ödehus

I Västerbotten finns ett flertal kända förekomster av invasiva arter på fastigheter som sedan länge är övergivna och fastighetsägare inte går att identifiera eller få tag på. Länsstyrelsen önskar därför att det förtydligas vem som ansvarar för utrotningsåtgärder vid övergivna fastigheter.

Övervakning av vattenlevande invasiva arter

Rapporter av vattenlevande arter från allmänhet inkommer betydligt mer sällan än landlevande arter. Det kommer därför krävas mer resurser för inventeringar för att få bra överblick över utbredningen av dessa arter. Även ett nationellt övervakningssystem för att detektera förekomster av invasiva arter i ett tidigt skede är önskvärt, exempelvis provtagning vid hamnar.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Björn Jonsson med Linda Backlund som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kopia

kn.nm@regeringskansliet.se